	Dokumentnamn MINORITETSPOLITISKT PROGRAM	
	Dokumenttyp	Diarienummer
	Strategiska planer och program	KS/2018:214-860
	Beslutad av	Kontrollstation
	Kommunfullmäktige	Nämnd- och utredningsenheten
	Datum	Giltighetstid
2018-09-24	2019-2022	

MINORITETSPOLITISKT PROGRAM

2019-2022

STYRDOKUMENT – STRATEGISKA PLANER OCH PROGRAM

Definition: *Planer och program* är ett samlingsnamn för sådana styrdokument som innehåller en planering för framtiden. Planer och program kan vara relativt uttömmande dokument som utifrån en beskrivning av nuläget anger vad man vill uppnå under en viss tidsperiod. Planer och program ska därför innehålla tydligt formulerade, mätbara och tidsatta mål.

Gällivare kommuns viktigaste planer och program är kommunplan, handlingsplan och verksamhetsplan. Dessa dokument är en viktig del av styr- och ledningssystemet och innehåller kommunens vision och styrkort. De är även kopplade till verksamhetsplaneringsprocess och budgetprocess.

Planer och program beslutade av kommunfullmäktige ska ha en ganska lång giltighetstid (gärna tre år eller mer). För att särskilja dem från andra planer och program benämns de *strategiska planer och program*. Dessa dokument finns i kommunens dokumentsamling.

Innehållsförteckning

INLEDNING.....	3
BAKGRUND.....	3
Statliga delmål utifrån konventionerna	3
Översyn av minoritetspolitiken	4
GÄLLIVARE KOMMUNS MÅLSTYRNINGSMODELL	5
Vision	5
Värdegrund	5
Målstyrningsmodell	5
GÄLLIVARE KOMMUNS MINORITETSPOLITISKA PROGRAM	6
Nuläge	6
Samråd	6
Mål	7
Nyckeltal.....	8
Uppföljning	9
Revidering	9
Artiklar från konventionerna (Minoritetslagen)	10
Artiklar från konventionerna (Språkstadgan)	11

INLEDNING

Sverige har ratificerat Europarådets minoritetskonventioner, ramkonventionen och språkstadgan. Detta innebär att den som tillhör en minoritet har rätt att fritt och utan ingripande kunna använda sitt minoritetsspråk privat och offentligt, såväl muntligt som skriftligt. Minoritetspolitiken syftar till att skydda de nationella minoriteterna och stärka möjligheterna till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Fokus ligger på diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet. Stater har ett viktigt ansvar för bevarandet av de nationella minoritetsspråken och kulturerna och därmed skapa förutsättningar för språkens och kulturernas fortlevnad och utveckling. Sverige har utifrån fastställda kriterier beslutat att nationella minoriteter är judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar och urfolket samer, samt att minoritetsspråken är jiddisch, romani chib med alla dess varianter, finska och meänkieli med alla dess varianter samt samiska med alla dess varianter. En självidentifikationsprincip gäller för den som anser sig tillhöra en nationell minoritet liksom en tillhörighet till ett eller flera minoritetsspråk.

BAKGRUND

Sverige tog beslut i december 1999 om en minoritetspolitik. Sverige ratificerade Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter i februari 2000. Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk trädde ikraft i januari 2010 och utgår från deklARATIONEN om mänskliga rättigheter. Lagen regleras nationellt via ett grundskydd för alla minoritetsgrupper som gäller i hela landet samt ett förstärkt skydd som lokaliseras till de så kallade förvaltningsområdena där Gällivare kommun är en förvaltningskommun för samiska, finska och meänkieli. Rättigheterna för de nationella minoriteterna stärks i januari 2019. Kommunerna är då skyldiga att anta mål och riktlinjer för den nationella minoritetspolitiken. De är skyldiga att ordna förskola och äldreomsorg på minoritetsspråken. Personer som vill använda sitt minoritetsspråk i kontakt med kommunerna har rätt att göra detta både muntligt och skriftligt. I Skollagens (2010:800) 8 kap. 12a § har vårdnadshavare rätt att begära plats för sitt barn i förskola med väsentligt del på nationellt minoritetsspråk, i språklagens (2009:600) 7-8 §§, 14-15 §§ ska kommunen särskilt skydda och främja de nationella minoritetsspråken, i socialtjänstlagens (2001:453) 5 kap. 6 och 18 §§, ska kommunen informera den som söker bistånd inom ramen för äldreomsorg om möjligheterna till service och omvårdnad på nationellt minoritetsspråk.

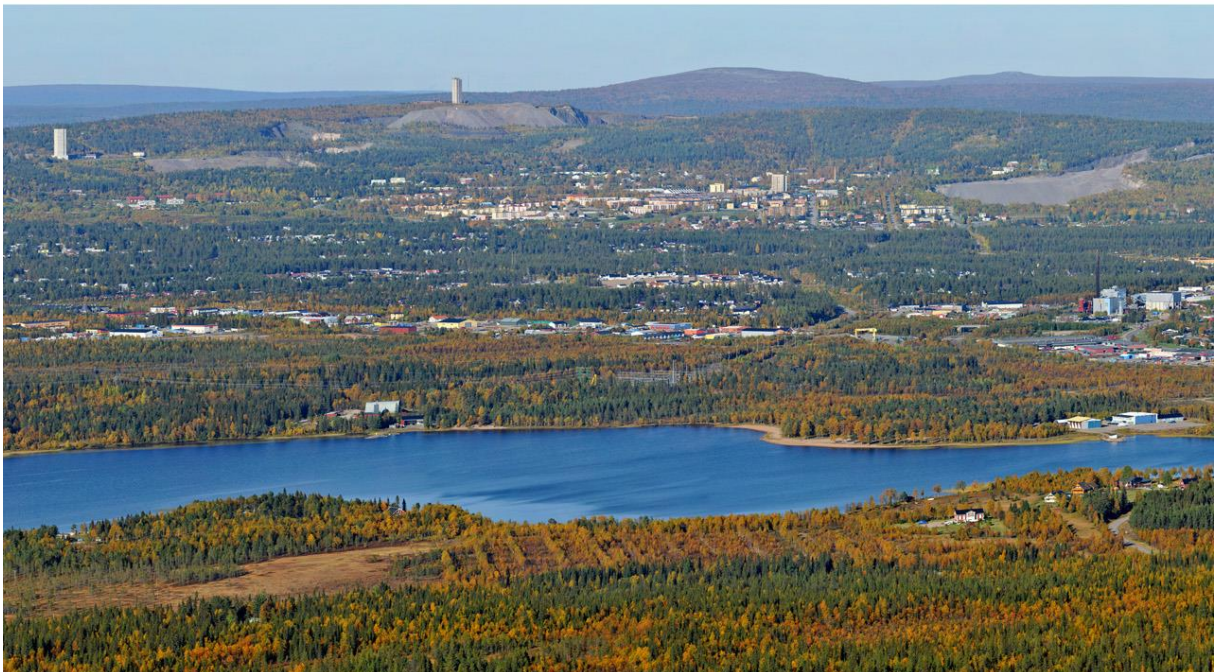
Statliga delmål utifrån konventionerna

De nationella delmålen som ska följas upp är:

- Diskriminering och utsatthet;
- Inflytande och delaktighet;
- Språk och kulturell identitet.

Översyn av minoritetspolitiken

Regeringen tillsatte 2017 tre utredningar i översynen av den svenska minoritetspolitiken. Syftet var att regeringen ville ta ett helhetsgrepp kring utmaningar och möjligheter inom området. Nyckelfaktorerna är systematik, långsiktighet och att de nationella minoriteternas rättigheter säkras. Riksdagen antog i juni 2018 regeringens proposition En stärkt minoritetspolitik (2017/2018:199). Minoritetslagen förstärks från januari 2019.

GÄLLIVARE KOMMUNS MÅLSTYRNINGSMODELL

Vision

Visionen beskriver det samhälle som politiken strävar efter. All utveckling i Gällivare kommun ska bygga på den gemensamma visionen.

Gällivare kommuns vision: *Gällivare – en arktisk småstad i världsklass.*

Gällivare kommuns vision är ett samhälle där alla är inkluderade och upplever inflytande och delaktighet. Visionen innebär också möjlighet för de nationella minoriteterna att bevara det egna språket och den egna kulturella identiteten.

Värdegrund

All verksamhet vilar på kommunens gemensamma värdegrund och ska återspeglas i praktisk handling i varje dokument och beslut.

Gällivare kommuns ledord i värdegrunden är mångfald, effektivitet, nyskapande och attraktivitet.

Alla medborgare är lika värda och ska bemötas med respekt. Kommunen arbetar aktivt för att ha jämlikhet och jämställdhet i fokus i alla kontakter med medborgare, organisationer och företag. Detta inkluderar de nationella minoriteternas rättigheter.

Målstyrningsmodell

Kommunen använder balanserade styrkort som modell för målstyrning, utveckling, planering och uppföljning. Styrningen utgår alltid från visionen som beskriver ett framtida önskat läge för kommunen.

Strategiska planer och program är långsiktiga planer som anger riktningen inom ett samhällsområde för de kommande 3-5 åren. De fungerar som verktyg för kommunfullmäktige att driva förändringar och utgår vanligtvis från nationella viljeinriktningar och nationella målsättningar.

GÄLLIVARE KOMMUNS MINORITETSPOLITISKA PROGRAM

Nuläge

Gällivare kommun är förvaltningskommun för minoritetsspråken samiska, meänkieli och finska. Kommunen ska främja jämlikhet mellan personer som tillhör en nationell minoritet och personer som tillhör majoritetsbefolkningen inom alla områden av det ekonomiska, sociala, politiska och kulturella livet. Främjandet innebär också möjlighet för de nationella minoriteterna att bibehålla och utveckla sin kulturella identitet, religion, språk, traditioner och kulturarv.

Minoritetslagen bygger på att medborgaren själv avgör om den tillhör en minoritet och ett minoritetsspråk via så kallat självidentifikationsprincipen. Det är inte tillåtet i Sverige att registrera etnisk tillhörighet och därmed bygga statistik på hur många som kan tillhöra en minoritet och ha ett minoritetsspråk med sig i sitt kulturarv. Det statliga medel som tillfaller kommunen i minoritetsarbetet bygger på antalet mantalsskrivna i kommunen aktuellt år och därmed inte på hur många som i själva verket tillhör en minoritet.

I språklagen framgår att det allmänna ska skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Gällivare kommun har påbörjat viss kartläggning bland personal i skola och omsorg om deras minoritetsspråkskunskaper och här behöver även kulturkompetens tas in som innefattar bemötande med särskilda traditioner för att minska en eventuell upplevd utsatthet för den som tillhör en minoritet.

Staten har idag inga nationella nyckeltal som kommuner kan använda sig av i uppföljningsarbetet och därmed finns inga nyckeltal i kommun- och landstingsdatabasen mot minoritetspolitiken. Varje kommun får idag sätta upp egna nyckeltal att mäta minoritetspolitiken relaterat till de av staten satta tre delmålen diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet.

Målsättningen blir att via verksamhetsplaner och handlingsplaner implementera ett minoritetspolitiskt tänk i de åtgärder som rör det löpande arbetet och i det ha ett sektorsövergripande synsätt.

Samråd

Gällivare kommun har samråd med representation från minoriteter och politiker där en tjänsteman samordnar samrådet som länken mellan minoritetsrepresentanterna och beslutsfattarna. Det allmänna syftet med samrådsgruppens verksamhet är att genom samråd tillföra den kommunala verksamheten gruppens kunnande och erfarenhet. Rådet har inte ställning som styrelse eller nämnd.

Mål

Lagen talar om barn och ungas, äldres samt minoriteternas kulturer och arv. Gällivare kommun har samma delmål som nationella delmålen. Under giltighetsperioden 2019-2022 är äldre och unga prioriterade grupper. Samråd är en viktig metod för att uppnå målsättningarna. Följande områden kommer att prioriteras och följas upp:

- 1) De äldres behov av att kunna upprätthålla sin kulturella identitet;
- 2) Barn och ungas rätt att använda sitt minoritetsspråk;
- 3) Alla i samhället ska kunna ta del av de kulturinvesteringar som görs utifrån synliggörandet av minoriteternas traditioner och kulturarv. Samhällsomvandlingen och nybyggnationer är en del av detta.

	Äldre	Barn & Unga	Alla
Diskriminering & Utsatthet	Bibehålla och utveckla sitt kulturarv.	Bibehålla och utveckla sitt kulturarv.	Minoriteterna synliggörs i majoritetssamhället. Samråd är centralt i olika former.
Inflytande & Delaktighet	Informera om nationella minoriteternas rättigheter är en förutsättning för inflytande och delaktighet.	Dialogforum/ Kunskapshöjande åtgärder.	Information och kunskapshöjande åtgärder. Samråd är centralt i olika former.
Språk & Kulturell Identitet:	I sin vardag kunna bibehålla sin identitet genom sina sinnen, tala, lukta, smaka, göra.	En obruten kedja från 0-18 år där samtliga verksamheter stödjer utvecklingen av en kulturell identitet.	Information och kunskapshöjande åtgärder. Samråd är centralt i olika former.

Nyckeltal: Nyckeltalen följs upp varje år och utvärderas.

KOMMUNSTYRELSEN:	SOCIAL-FÖRVALTNINGEN:	BARN och UTBILDNING:
<p>POLITISKA BESLUT: -Hur många av våra politiska beslut går på remiss till samrådsgruppen? -Hur många borde ha gått dit efter analys och granskning av besluten utifrån minoritetslagen?</p> <p>INFORMATION: -Hur stor del av vårt tryckta informationsmaterial finns på minoritetsspråk? -Hur stor del av webbsidan är översatt på minoritetsspråk?</p> <p>PERSONAL: -Hur många anställda har vi som talar minoritetsspråk? Kartläggning.</p> <p>KULTUREN: -Hur många föreställningar inom kulturevenemang sker på respektive minoritetsspråk? Besöksstatistik? -Hur många procent utgör dessa av alla evenemang som har planerats in och genomförts under året?</p> <p>BIBLIOTEKEN: -Hur många medier köps in på respektive nationella minoritetsspråk i förhållande till alla de medier som köps in? -Hur många procent utgör det i förhållande till alla medier som köps in? (böcker; filmer; etc.) -Hur stor är utlåningen av det nationella minoritetsmedierbeståndet? I procent? För att kunna jämföra oss med andra kommuner. -Hur många titlar av medier på olika minoritetsspråk fanns det sammanlagt i ert biblioteks system 31 december för Gällivare?</p> <p>MUSEUM: -Hur många utställningar och studiebesök med anknytning till minoriteter & minoritetsspråk har genomförts under året? -Hur stor del av konstsamlingen och offentlig utsmyckning har minoritetsanknytning? Fasta konstnärsutsmyckningar och konstinköp på årsbasis.</p>	<p>ÄLDREOMSORG -Hur många äldre får hela sin vård på nationellt minoritetsspråk? -Hur många äldre får väsentlig del av sin vård på nationellt minoritetsspråk? -Hur många får information om att de har en rättighet att få sin äldrevård på nationellt minoritetsspråk? -Hur många procent av alla beslut som tas för brukare till särskilt boende går till boendeform för nationellt minoritetsspråk? -Hur stor del av vårt tryckta informationsmaterial finns på nationella minoritetsspråk? Nordsamiska, lulesamiska, meänkieli och finska. -Hur stor del av webbsidan är översatt på nationella minoritetsspråk? Nordsamiska, lulesamiska, meänkieli och finska.</p>	<p>FÖRSKOLA/SKOLA -Hur många av de som söker förskola på nationellt minoritetsspråk får det? - Hur många söker förskola på ett nationellt minoritetsspråk? -Hur många får information om att de har en rättighet att få förskola på nationellt minoritetsspråk? -Hur många av de som söker undervisning i grundskolan på ett nationellt minoritetsspråk får det? - Hur många söker undervisning i ett nationellt minoritetsspråk i grundskolan? -Hur många procent utgör undervisning i nationella minoritetsspråk av alla beslut som tas för modersmålsundervisning i skolan? Nordsamiska, lulesamiska, meänkieli och finska.</p>

Nyckeltalen ska knytas samman med för verksamheten relevanta artiklar från konventionerna nedan, se bilaga 1 varje artikels innehåll:

	KS	SOC	BoU
1. Diskriminering och utsatthet: <i>Artiklar: Ramkonventionen 4.1; 4.2. Språkstadgan 7.2; 12.1.a; 13.2.c. (se bilaga)</i>	X	X ¹	X
2. Inflytande och delaktighet: <i>Artiklar: Ramkonventionen 10.1. och 15. Språkstadgan 7.1.a.(se bilaga)</i>	X ²	X	X
3. Språk och kulturell identitet: <i>Artiklar: Ramkonventionen 12.3; 14.1.; 14.2. Språkstadgan 7.1.f; 8.1.a.ii; 8.1.b.iii; 8.1.c.iii; 8.1.g; 12.1.a; 12.1.d; 12.1.f. (se bilaga)</i>	X	X	X ³

Uppföljning

Uppföljningen sker en gång per år i kommunens årsredovisning till kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Nämnd och utredningsenheten via handläggare för minoritetsspråk utgör stöd till nämnder och förvaltningar avseende tolkning av minoritetslagens intentioner samt sammanställer kommunens arbete i årsredovisningen som delges kommunstyrelsen.

Revidering

Det minoritetspolitiska programmet utvärderas och revideras under 2022 med en analys av det strategiska upplägget utifrån innehållet i programmet. Kommunstyrelsen är ansvarig för att revidering och utvärdering sker. Nämnd och utredningsenheten analyserar och lämnar förslag på reviderad plan. Kommunfullmäktige är beslutande av dokumentet och fastställer den reviderade planen.

¹ Diskriminering, utsatthet och missgynnande av personer som tillhör nationella minoriteter ska bekämpas. De ska ha samma möjligheter som resten av befolkningen att delta i samhällslivet. (Äldre i vården är i riskzon för utsatthet pga. behovet av att få bevara sitt språk, kultur)

² De nationella minoriteternas möjlighet till inflytande och delaktighet ska stärkas, bland annat genom att myndigheten samråder med dem. Minoriteterna ska ges reellt inflytande i frågor som berör dem. (Samråd Yttrande till Samrådsgrupp Minoritetsspråk)

³ De nationella minoriteternas språk och kulturer ska skyddas och främjas. Personer som tillhör nationella minoriteter ska kunna tillägna sig och använda sitt modersmål och utveckla en egen kulturell identitet. De nationella minoritetsspråken ska vara levande språk i Sverige.

Artiklar från konventionerna

Prioriterade artiklar för de nationella delmålen inom minoritetspolitiken i arbetet med verksamhetsplaner och handlingsprogram. Delmålen är:

- **Diskriminering och utsatthet**
- **Inflytande och delaktighet**
- **Språk och kulturell identitet**

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter: **MINORITETSLAGEN (2009:724)**

Artikel 4.1: Parterna åtar sig att tillförsäkra personer som tillhör en nationell minoritet rätt till likhet inför lagen och till lika skydd av lagen. I detta hänseende skall all diskriminering på grundval av tillhörighet till en nationell minoritet vara förbjuden.

Artikel 4.2: Parterna åtar sig att där så är nödvändigt vidta lämpliga åtgärder för att inom alla områden av det ekonomiska, sociala, politiska och kulturella livet främja fullständig och effektiv jämlikhet mellan personer som tillhör en nationell minoritet och personer som tillhör majoritetsbefolkningen. I detta hänseende skall parterna ta vederbörlig hänsyn till de särskilda omständigheterna för de personer som tillhör nationella minoriteter.

Artikel 5.1: Parterna åtar sig att främja de förutsättningar som är nödvändiga för att personer som tillhör nationella minoriteter skall kunna bibehålla och utveckla sin kultur och bevara de väsentliga beståndsdelarna av sin identitet, nämligen religion, språk, traditioner och kulturarv.

Artikel 10.1: Parterna åtar sig att erkänna att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att fritt och utan ingripande använda sitt minoritetsspråk privat och offentligt, och såväl muntligt som skriftligt.

Artikel 12.3: Parterna åtar sig att främja lika möjligheter till tillträde till utbildning på alla nivåer för personer som tillhör nationella minoriteter.

Artikel 14.1: Parterna åtar sig att erkänna att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att lära sig sitt minoritetsspråk.

Artikel 14.2: I områden som av hävd eller i betydande antal bebos av personer som tillhör nationella minoriteter skall parterna, om det finns tillräcklig efterfrågan, sträva efter att så långt möjligt och inom ramen för sina respektive utbildningssystem säkerställa att den som tillhör dessa minoriteter har

tillfredsställande möjligheter till undervisning i minoritetsspråket eller till undervisning på detta språk.

Artikel 15: Parterna skall skapa nödvändiga förutsättningar för att den som tillhör nationella minoriteter effektivt skall kunna delta i det kulturella, sociala och ekonomiska livet samt i offentliga angelägenheter, särskilt sådana som berör dem.

Europeisk stadga om landsdels- eller minoritetsspråk: **SPRÅKSTADGAN (SFS 2009:600)**

Artikel 7.1.a: Mål och principer a) erkännande av landsdels- eller minoritetsspråk som uttryck för kulturell rikedom.

Artikel 7.1.f: tillhandahållande av lämpliga former och medel för undervisning i och studier av landsdels- eller minoritetsspråk på alla vederbörliga nivåer,

Artikel 7.1.g: tillhandahållande av möjligheter för dem som inte talar ett landsdels- eller minoritetsspråk som bor i det område där ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk används, att lära sig detta om de så önskar.

Artikel 7.2: Parterna förbinder sig att, om så inte redan har skett, avskaffa alla oberättigade åtskillnader, undantag, restriktioner eller preferenser som gäller användningen av ett landsdels- eller minoritetsspråk och som syftar till att motverka eller äventyra dess fortbestånd eller utveckling. Vidtagande av särskilda åtgärder till förmån för landsdels- eller minoritetsspråk som syftar till att främja likhet mellan användarna av dessa språk och resten av befolkningen, eller som tar behörig hänsyn till deras särskilda förhållanden, skall inte betraktas som diskriminering mot dem som brukar mera allmänt använda språk.

Artikel 8.1.a.ii: Utbildning ii) att tillhandahålla en väsentlig del av förskoleundervisningen på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk.

Artikel 8.1.b.iii: att tillse att i undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk.

Artikel 8.1.c.iii: att tillse att i undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk.

Artikel 8.1.g: att vidta åtgärder för att tillgodose undervisning i historia och kultur som hänför sig till ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk.

Artikel 12.1.a: Kulturell verksamhet och kulturella inrättningar a) att uppmuntra uttrycksformer och initiativ som utmärker landsdels- eller minoritetsspråk och främja olika sätt att få tillgång till verk framställda på dessa språk.

Artikel 12.1.d: att tillse att de organ som är ansvariga för att anordna eller stödja olika slags kulturell verksamhet avsätter tillräckliga medel för att inkludera kunskaper i och användning av landsdels- eller minoritetsspråk och deras kultur i produktioner som de initierar eller stödjer.

Artikel 12.1.f: att uppmuntra direkt deltagande av företrädare för dem som använder ett visst landsdels- eller minoritetsspråk vid anskaffande av resurser för och planering av kulturell verksamhet.

Artikel 13.2.b: Ekonomiska och sociala förhållanden b) i de ekonomiska och sociala sektorer som står under deras direkta kontroll (den offentliga sektorn) att vidta åtgärder för att främja användning av landsdels eller minoritetsspråk.

Artikel 13.2.c: att tillse att i social omsorg vid institutioner såsom sjukhus, pensionärshem och vårdhem möjlighet erbjuds att på deras eget språk ta emot och behandla personer, som använder ett landsdels- eller minoritetsspråk och som är i behov av vård på grund av ohälsa, hög ålder eller av annan orsak.